

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ
ГІДНОЇ ПРАЦІ НА ВУГІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

Розглянуто й проаналізовано структуру і динаміку аварійності та виробничого травматизму на підприємствах вугільної промисловості Донецької області та в Україні загалом. Запропоновано заходи щодо вирішення ситуації, яка склалася в промисловості.

The paper reviewed and analyzed the structure and dynamics of accidents and injuries in the coal industry in the Donetsk region and Ukraine as a whole. Proposed measures to overcome the current situation in the industry.

На сучасному етапі розвитку України спостерігається загострення проблем у сфері охорони праці. Це обумовлено тим, що значна частина працівників працює у шкідливих чи важких умовах праці. Актуальність проблем, пов'язаних із безпекою праці, стає невід'ємною частиною соціально-економічного розвитку країни. Незважаючи на деякі позитивні зрушення, становище із забезпеченням належних, безпечних і здорових умов праці на виробництві, особливо на підприємствах вуглевидобувної промисловості, залишається незадовільним [1].

Найбільш травмонебезпечними галузями у 2010 р. були: вугільна – 71%, металургійна – 6,8% та машинобудівна – 5,6% [10]. Зросла кількість групових нещасних випадків (на 48%), але знизилась кількість аварій (на 63%). Найбільше групових випадків та аварій сталося у вугільній промисловості.

Вугільна галузь є найбільш проблемною в промисловості України. Вугілля – це єдиний вид паливної сировини, запасів якого в надрах країни достатньо для повного задоволення потреб усіх секторів економіки на цілі століття. Але якщо за обсягами видобутку вугілля Україна належить до десятки провідних вуглевидобувних країн світу, то за економічними показниками вона значно відстає від більшості з них.

Промислова безпека та охорона праці шахтарів перебувають у незадовільному стані й характеризуються високим рівнем виробничого травматизму, в тому числі зі смертельними наслідками. Це пов'язано насамперед із надзвичайно складними гірничо-геологічними умовами вуглевидобутку, а також низьким, порівняно з показниками провідних вугільних держав, рівнем її технічного і технологічного забезпечення. Вирішення цієї проблеми ускладнюється численними порушеннями технологічної та виробничої дисципліни на багатьох шахтах, суттєвими недоліками в організації державного нагляду за безпечним веденням гірничих робіт на вугледобувних підприємствах усіх форм власності [2].

В останні роки Міжнародна організація праці (МОП) активно займалася проблемами забезпечення сприятливих умов праці. Були прийняті міжнародні норми про скасування примусової праці, про заборону дискримінації в галузі праці, про інспекцію праці, про умови, безпеку, гігієну праці й виробничого середовища. Виконана за цими напрямками робота надала істотну допомогу у вирішенні такої важливої проблеми, як скорочення важкої ручної праці та праці у шкідливих і небезпечних умовах. Необхідно було дослідити ряд недоліків, що криються у вузькому, предметному підході до окремих питань праці, тобто відсутність комплексного та системного підходу. Так, зі зростанням загальноосвітнього та професійно-кваліфікаційного рівня працівників зростає їхня потреба у змістовності й привабливості праці. Але залишається фактом, що в багатьох країнах світу, включаючи Україну, на даний час приділяється недостатньо уваги характеру та змісту виконуваної роботи. Для вирішення трудових проблем Міжнародною організацією праці була сформульована й обґрунтована концепція гідної праці, де МОП підтримала ідею гідної праці, взяла активну участь у конкретизації завдань для пошуку шляхів та методів забезпечення гідної праці, адекватної потребам сучасної високоосвіченої людини. Уряди багатьох країн світу розпочали розроблення програм гідної праці спільно з організаціями роботодавців і профспілками.

Багато розроблених Міжнародною організацією праці норм регулювання соціально-трудових відносин дістали всесвітнє визнання й використовуються більшістю країн як базові при розробленні національного законодавства у сфері праці та соціального партнерства на принципах трипартизму – співпраці представників уряду, об'єднань роботодавців та об'єднань працівників.

Значний внесок у дослідження кризових ситуацій у вугільній промисловості та шляхів їхнього подолання зробили такі вчені: О. І. Амоша, Є. М. Братков, А. Р. Вовченко, В. Г. Грінюв, Ф. І. Євдокимов, А. І. Кабанов, Л. В. Крушельницька, Н. Д. Лук'янченко, О. В. Мартякова, В. Є. Нейсбург, О. Ф. Новікова, В. І. Саллі, Л. Л. Стариченко, Л. В. Шаульська, Л. В. Щур-Труханович, М. Г. Чумаченко та ін.

Мета цієї статті – визначення напрямів удосконалення системи охорони праці на основі аналізу вугільної промисловості України.

Ситуація, що склалася зі станом умов і охорони праці в Україні, потребує вироблення нових концептуальних підходів до вирішення цієї проблеми, що відповідають реаліям часу. Один з основних напрямів державної політики в галузі охорони праці – забезпечення пріоритету збереження життя та здоров'я працівників. Поставлена мета може бути досягнута тільки спільними зусиллями всіх сторін соціального партнерства – представників працівників, роботодавців, органів державної влади, в тому числі по просуванню цілеспрямованої профілактичної роботи з попередження аварій, травматизму та професійної захворюваності.

Вугільна промисловість України є найбільш ризикованою з точки зору небезпеки виникнення пожеж та вибухів. У країні налічується близько 200 діючих шахт, значна кількість з яких потребує передусім реконструкції вентиляційного устаткування. Близько 90% шахт – газонебезпечних, 35% – небезпечні через раптові викиди вугілля, породи та газу, 70% – небезпечні через вибухи викидів вугілля, 30% – через самозаймання вугілля [6].

Переважна більшість українських шахт і вугільна промисловість загалом збиткові й потребують державного фінансування. При цьому, після технічного переозброєння, що здійснюється за бюджетні кошти, шахти не стають прибутковими, оскільки за своїми параметрами не можуть ефективно використовувати сучасну високопродуктивну забійну техніку. Матеріальна база галузі перебуває у критичному стані: 95% шахт не реконструювалися понад 20 років, дві третини стаціонарного обладнання експлуатується понад нормативний термін, лише третина забійного обладнання відповідає сучасному рівню. Державна фінансова підтримка є неодмінною умовою нормального функціонування вітчизняної вугільної промисловості в її нинішньому стані.

За даними Держгірпромнагляду та Мінвуглепрому, з 61-ї шахти, що підлягали перевірці, тільки 5 відповідають вимогам нормативно-правових актів з промислової безпеки та охорони праці. Всього під час проведення перевірок було виявлено понад 32 тис. порушень, призупинено близько 900 робіт, притягнуто до відповідальності 869 осіб [3].

Високий рівень аварійності й травматизму у вугільній промисловості обумовлений умовами розробки за останні роки вугільних пластів, які ускладнилися у зв'язку з поглибленням гірничих робіт, розміщенням інших запасів вугілля в дуже тонких пластах. Слід зазначити, що близько 25% пластів вугілля схильні до самозаймання, а це вимагає постійного контролю шахтної атмосфери на наявність оксиду вуглецю та інших шкідливих газів і виконання профілактичних заходів. Проблема безпечного ведення робіт на пластах, схильних до газодинамічних явищ, не може бути вирішена без постійного оперативного диспетчерського контролю їхньої газової динаміки та ступеня напруженого стану гірського масиву. Одним з основних травмуючих факторів у вугільній промисловості є вибухи метанової суміші та вугільного пилу.

У I півріччі 2010 р. на підприємствах Міністерства вугільної промисловості України загинуло 39 працівників, ще 8 осіб померли, виконуючи свої обов'язки на виробництві, внаслідок різкого погіршення здоров'я (гостра серцево-судинна недостатність). Аналіз смертельного травматизму показує, що за півроку на кожен видобутий мільйон тонн вугілля припадає 2,46 людських життя. При цьому варто зазначити, що, крім смертельних випадків, на підприємствах Мінвуглепрому було травмовано 1739 осіб. Якщо порівняти травматизм за шість місяців 2010 р. з аналогічним періодом 2009 р., то його рівень знизився: смертельний – на 11 випадків (у I півріччі 2009 р. загинуло 58 осіб); смертельний, пов'язаний із гострою серцево-судинною недостатністю – на 6 (за січень–червень 2009 р. на виробництві померло 14 гірників); загальний травматизм – на 267 (за 6 місяців 2009 р. зафіксовано 2006 випадків).

На державних шахтах залишається напруженою ситуація із забезпеченням працівників засобами індивідуального та колективного захисту, хронічно не вистачає бюджетного фінансування на весь необхідний комплекс заходів з охорони праці.

Незважаючи на те, що держава на 25% збільшила відрахування коштів на охорону праці (до 297 млн. грн.), стан, зокрема, протипожежного захисту залишається не на належному рівні.

Одним з основних факторів зниження виробничого травматизму на державних вугільних підприємствах стало зменшення чисельності працівників у галузі, а також зниження інтенсивності праці з видобутку. За I півріччя 2010 р. на шахтах Мінвуглепрому було видобуто на 704 тис. тонн вугілля менше, ніж за аналогічний період 2009 р.

Найбільше впливають на травматизм на підприємствах вуглевидобувної промисловості існуючі гірничо-геологічні умови. Середня глибина розробки вугільних пластів становить 730 метрів, на 35 вугледобувних підприємствах вона становить понад 1 км. Температура гірських порід на глибоких горизонтах перевищує 45°. При цьому більшість діючих шахт були побудовані в 50–70 рр. минулого століття, відповідно і нормативні вимоги до схем провітрювання, транспорту, навантажень на очисні та підготовчі вибої, дегазації вугільних пластів вже давно застаріли. Моральне старіння та зношеність шахтного фонду сьогодні досягли критичного рівня. Наприклад, 70% загальної кількості підйомних машин на діючих шахтах відпрацювали встановлений термін експлуатації, а 95% з них використовуються з продовженим терміном експлуатації.

Донецька область є одним із найбільш розвинених промислових регіонів України. Тут преважують інфраструктури вугільної, металургійної, хімічної та коксохімічної промисловості, машинобудування, будівництва, енергетичного, агропромислового комплексів та багато інших. Виробничий потенціал області становлять 95 вугледобувних підприємств. Безпосередньо Міністерству вугільної промисловості України підпорядковано 53 шахти та шахтоуправління, які належать до 11 державних підприємств з видобутку вугілля, 14 шахт і шахтоуправлінь (з яких 9 – шахти III-ї групи) є самостійними держпідприємствами.

На даний час на території області з видобутку вугілля працюють 28 підприємств недержавної форми власності, з яких 6 найбільших: АП «Шахта ім. О. Ф. Засядька», ВАТ ВК «Шахта Красноармійська-Західна № 1», ВАТ «Шахта «Комсомолец Донбасу», ЗАТ АП «Шахта Жданівська», ТДВ «Шахта Білозерська», ТДВ «Шахтоуправління ім. В. І. Чапаєва». Значна частина гірників працює у шкідливих або важких умовах праці [10].

Одним із компонентів та умов гідної праці є забезпечення безпеки, збереження здоров'я та працездатності працівників у процесі їхньої трудової діяльності [8]. Але на жаль, за даними територіального управління Донецької області, при перевірках виявлено велику кількість порушень вимог нормативних документів з охорони праці та техніки безпеки.

У 2010 р. на підприємствах і в організаціях Донецької області загальна кількість нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, порівняно з 2009 р., скоротилась на 1,5% (4519 проти 4586).

Всього на вугільних підприємствах області у 2009 р. було травмовано 3055 осіб, що менше на 6,1%, ніж у 2008 р. Проте число загиблих не зменшилося і становило 93 особи проти 92 осіб у 2008 р.

За інформацією Головного управління статистики в Донецькій області, на багатьох підприємствах не виконуються необхідні заходи з техніки безпеки, не вистачає засобів індивідуального захисту, стає небезпечним для персоналу зношене обладнання. Дуже часто фатальну роль грає «людський фактор». Порушення трудової та виробничої дисципліни в минулому році обернулися травмами для 942 осіб, а це кожен п'ятий потерпілий. Значна частина вибухів та екзогенних пожеж на шахтах, що сталися протягом останніх двох років, була зумовлена фактами куріння в шахті, що є найгрубішим і неприпустимим порушенням правил безпеки.

Через порушення технологічного процесу травмовано 636 працівників (сьома частина всіх потерпілих на виробництві), майже стільки ж (609 осіб) – внаслідок порушень вимог безпеки під час експлуатації обладнання, машин і механізмів.

За 7 місяців 2010 р. загальний травматизм на вугільних підприємствах області становив 1779 випадків (на 95 менше, ніж у минулому році).

На шахтах усіх форм власності сталося 46 смертельних випадків (на 18 менше, ніж у минулому році). З початку року на вугледобувних підприємствах сталося 12 групових нещасних випадків, внаслідок яких загинуло 11 гірників (у 2009 р. сталося 9 групових нещасних випадків, 10 шахтарів загинуло). Коефіцієнт частоти смертельного травматизму на 1 млн. тонн видобутого вугілля за 7 місяців 2010 р. становив 2,5 (у 2009 р. – 3,5) [10].

Територіальне управління в Донецькій області новоствореного Державного департаменту промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду у складі МНС України здійснює державний нагляд за створенням безпечних і здорових умов праці на 38 тисячах підприємств Донецької області,

де працюють близько 1,7 млн. осіб. До нього (загальною чисельністю в 546 осіб) належить 31 державна інспекція, яка здійснює нагляд за промисловою безпекою та охороною праці в усіх галузях суспільного виробництва.

Організацією та здійсненням державного гірничого нагляду займається Донецький гірничий округ, в якому діють 18 державних гірничотехнічних інспекцій з чисельністю інспекторського складу 211 осіб. Інспекторами територіального управління за дев'ять місяців 2010 р. було проведено понад 35 тис. оперативних обстежень, в ході яких було перевірено стан промислової безпеки та охорони праці на 8,5 тис. підприємств, у тому числі 3,1 тис. підприємств державної форми власності й 5,4 тис. – колективної та приватної форм власності. У плановому порядку були проведені комплексні та цільові перевірки, особлива увага приділялася підприємствам з високим рівнем аварійності та виробничого травматизму. Було виявлено понад 417 тис. порушень вимог нормативних документів, що регламентують безпечне ведення робіт. Через виявлені порушення 29,7 тис. разів призупинялась робота підприємств, окремих виробництв та об'єктів [11]. За допущені порушення та нежиття своєчасних заходів щодо створення безпечних і здорових умов праці 10,5 тис. працівників підконтрольних підприємств територіальним управлінням притягнуто до адміністративної відповідальності. Так, за 9 місяців 2010 р. оштрафовано 794 перших керівників підконтрольних підприємств. Загальна сума штрафів становила понад 824 тис. грн. Треба зауважити, що всі наведені цифри набагато вищі порівняно з 2009 р.

У випадках виявлення інспекторським складом грубих порушень техніки безпеки та охорони праці матеріали на винних осіб направляються до органів прокуратури, куди було надіслано матеріали на 62 особи. А результати розслідування аварій та нещасних випадків обов'язково розглядаються на Радах територіального управління зі звітами керівників підприємств.

За постановою Кабінету Міністрів України від 15. 05. 2000 р. за кожною шахтою області закріплені гірничотехнічний інспектор. За найбільш високопродуктивними й багатими на газ шахтами: «Червоноармійська-Західна 1», ім. О. Засядька, «Краснолиманська», «Комсомолец Донбасу», ім. А. Скочинського, шахтоуправлінням «Донбас» та іншими закріплено по два або три державних гірничотехнічних інспектора.

Для вдосконалення концепції підвищення ефективності державного нагляду за промисловою безпекою та охороною праці на підприємствах суспільного виробництва необхідно:

- 1) розробити методику диференційованої оцінки роботи державного інспектора, спростивши при цьому громіздку звітність;
- 2) запровадити основні, визначальні показники наглядової діяльності: кількість припинень робіт та об'єктів через виявлені порушення, кількість штрафів, накладених на працівників і перших керівників підконтрольних підприємств, і суму цих штрафів;
- 3) спільно з Міністерством охорони здоров'я України вирішити питання щодо невідкладного видання «Класифікатора тяжкості виробничих травм», необхідного для розслідування важких нещасних випадків на підприємствах;
- 4) розглянути питання щодо спрощення системи накладення та стягнення штрафів на працівників підконтрольних підприємств;
- 5) прискорити розроблення й затвердження Міжгалузевого Положення про систему управління промисловою безпекою на підприємствах України;
- 6) розглянути питання щодо розроблення «Державної цільової комплексної програми науково-дослідних робіт щодо вдосконалення наглядової діяльності у сфері охорони праці», передбачивши в ній розроблення вимог до технічного аудиту і системи регулювання промислової безпеки з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду;
- 7) запропонувати галузевим міністерствам із залученням фахівців Держпромгірнагляду України розробити на 2011–2012 рр. Програму роботи з попередження аварій і катастроф на вугільних, металургійних, хімічних і коксохімічних підприємствах;
- 8) у найближчій перспективі для інспекторського складу у вугільній промисловості вирішити питання про «підземний стаж».

Безпечне ведення робіт у вугільній галузі є одним із пріоритетних напрямків для територіального управління Держгіпромнагляду у Донецькій області. Основними напрямками роботи залишаються нагляд за дотриманням вимог пило-газового режиму на шахтах, ефективним функціонуванням системи управління охороною праці, дієвою роботою відомчих служб на вугільних підприємствах. Прийнято рішення запровадити дієвий контроль за виконанням завдань, визначених Програмою підвищення

рівня безпеки праці на вуглевидобувних та шахтобудівних підприємствах, в тому числі за реалізацією комплексної програми дегазації вугільних пластів та запровадження ефективної системи запобігання вибухів метану [9].

Небезпека шахтарської праці, високий рівень аварійності і травматизму є однією з основних причин повільного розвитку вугільної галузі України, що зумовлює необхідність вироблення ефективних заходів у сфері охорони праці. У галузі недостатньо ефективно функціонує інформаційна служба, тому необхідно знаходити методи та шляхи широкого інформування громадськості, насамперед колективів підприємств про причини й обставини трагічних подій, про результати розслідування, вжиті заходи і покарання винних. Також має бути постійно діючий жорсткий контроль за дотриманням Правил безпеки та інших законодавчих нормативів [5].

Закон України «Про охорону праці», прийнятий Кабінетом Міністрів України в грудні 1992 р., законодавчо закріпив відповідальність держави за безпеку праці громадян і надав цьому напрямку життєдіяльності статус національної політики. При цьому вперше державою окреслено пріоритет безпеки життя і здоров'я людини над виробничими показниками. У Законі зазначено, що «... життя кожної людини в моральному плані є безцінним, і разом з цим вона несе в собі повний економічний потенціал...». Однак у трудовому законодавстві України, на відміну від законодавства розвинутих країн Заходу, ще немає чітких економічних критеріїв і методів оцінки безпеки праці. Разом із цим, смертельний травматизм на виробництві обходиться недешево державі, як у фінансовому, так і в моральному плані. У зв'язку з цим надзвичайно важливим є впровадження в Україні економічного механізму зацікавленості роботодавців у створенні безпечних і здорових умов праці на підприємствах, незалежно від форми власності. Крім цього, необхідно посилити персональну відповідальність керівних працівників за безпеку праці відповідно до Кримінального кодексу України [4].

Головне завдання охорони праці у вугільній промисловості полягає в усуненні причин травматизму на робочих місцях за рахунок здійснення науково обґрунтованих профілактичних заходів. Вирішенню цього завдання сприятиме злагоджена робота державної влади, яка спирається на сучасний світовий досвід у галузі технології і створення способів і засобів захисту шахтарів у процесі праці.

За даними Федерального управління США з охорони праці та промислової гігієни в гірничодобувній промисловості (MSHA) в 2010 р. у вугільних шахтах Америки загинуло 48 осіб. Цей показник найвищий за останніх 18 років. «Рекордним» американці називають 1992 р., тоді на вугільних підприємствах загинуло 55 осіб. У наступні роки смертельний травматизм у США знижувався. Так, наприклад, у 2009 р. на американських шахтах, яких у країні налічується близько півтори тисячі, загинуло 18 гірників. Таке значне збільшення кількості випадків смертельного травматизму в MSHA пов'язують із наймасштабнішою аварією у вугільній промисловості США за останніх 26 років, яка сталася 5 квітня 2010 р. на одній із шахт у штаті Західна Вірджинія. Тоді трагедія забрала життя 29 гірників [7].

Варто зазначити, що відмінність умов праці українських і американських шахтарів дуже велика. Важливу роль при цьому відіграють гірничо-геологічні умови, які в Україні набагато складніші. Крім цього, на вугільних підприємствах України значно нижчий рівень охорони праці та промислової безпеки. Уряд США вже заявив про збільшення вдвічі кількості інспекторів, які здійснюватимуть контроль стану охорони праці на вугільних підприємствах.

Таким чином, проведений аналіз показав, що для вдосконалення охорони праці на вугільних підприємствах України уряду слід впровадити такі заходи:

1. У Держгірпромнагляді необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, підготовки кваліфікованих фахівців з питань охорони праці, якісного навчання посадових осіб і робітників вугільної галузі, створення кадрового резерву.

2. Кабінету Міністрів України необхідно здійснити комплекс заходів щодо скорочення аварійності та виробничого травматизму на підприємствах вугільної промисловості, зокрема вдосконалити управління охороною праці, в тому числі шляхом створення системи нагляду за дотриманням вимог із безпеки праці (державний, місцевий, громадський нагляд), а також удосконалити систему фінансування охорони праці. Крім цього, уряд повинен щорічно у проектах Державного бюджету України передбачати кошти для фінансування заходів щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці шахтарів, а також для проведення і практичного впровадження наукових досліджень з питань охорони праці.

3. Необхідно визначити навчальні заклади з підвищення кваліфікації посадових осіб органів державного управління охороною праці, особового складу державних аварійно-рятувальних служб, інженерно-

технічного персоналу та інших працівників шахт, а також організацію підготовки у вищих навчальних закладах фахівців за спеціальністю «Охорона праці, техніка безпеки та гірничорятувальна справа».

4. Міністерству палива та енергетики України потрібно вжити заходи щодо збільшення обсягів робіт з дегазації вугільних пластів підземним способом та з поверхні, використовуючи для цих цілей можливості технологічного парку «Вуглемаш», який усуне причини вибухів метанової суміші та вугільного пилу.

5. У процесі приватизації підприємств вугільної промисловості Фонд державного майна України повинен забезпечувати дотримання вимог законодавства про охорону праці, а також виконання покупцями підприємств вугільної промисловості заходів щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці на цих підприємствах.

6. Одним із пріоритетних напрямків роботи всіх органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій має стати впровадження заходів з надання допомоги у працевлаштуванні, оздоровленні та вирішенні соціально-побутових проблем членам сімей шахтарів, які загинули на виробництві, а також зі соціальної адаптації колишніх працівників підприємств вугільної промисловості.

7. Міністерству палива та енергетики України, Міністерству праці та соціальної політики України, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Кіровоградській, Луганській та Львівській обласним державним адміністраціям забезпечити виявлення й усунення недоліків у системі охорони праці, організації безпечного ведення гірничих та інших робіт на підприємствах вугільної промисловості, в тому числі опрацювати питання щодо поліпшення кадрового забезпечення цієї системи.

Таким чином, високий рівень аварійності і травматизму є однією з основних причин повільного розвитку вугільної галузі країни, що зумовлює необхідність вироблення ефективних заходів у сфері охорони праці.

Охорона праці – це комплексне поняття, і вирішувати її завдання можна тільки системно, що допоможе знизити сумні цифри статистики травматизму та професійних захворювань в умовах глобалізації та безперервного підвищення інтенсивності виробництва. Розвиток системного підходу стосовно сфери охорони праці – одне зі стратегічних завдань МОП. Як відомо, охорона праці включає чотири основних компоненти – законодавчу базу, систему управління охороною праці, безпечне обладнання та технології, навчання і підготовку персоналу. Успішна реалізація політики в галузі охорони праці залежить від наявності підготовлених і компетентних фахівців, їхньої активності, мотивації та ефективності праці. Від того, наскільки добре підготовлені працівники та керівники, багато в чому залежить стан умов праці на кожному підприємстві, і як результат – здоров'я та безпека працівників.

У статтях розділу «Охорона праці» Кодексу законів про працю сказано, що на кожному об'єкті, де працюють люди, мають бути створені здорові й безпечні умови праці, що відповідають вимогам охорони праці. Усі будівлі й устаткування не мають створювати загрози працюючим, а також негативно впливати на стан їхнього здоров'я чи самопочуття.

Власник або уповноважений ним орган зобов'язані приділяти увагу умовам праці працівника, полегшувати їх, оздоровлювати навколишнє середовище і т. д., забезпечувати контроль за здоров'ям працівників зі шкідливими умовами праці, забезпечувати спецодягом і засобами захисту працівників від шкідливого впливу речовин, які використовуються в процесі роботи, стежити за дотриманням трудового законодавства, створювати умови для здійснення контролю за умовами праці, піклуватися про відпочинок працівників.

На підприємствах вуглевидобувної промисловості України необхідно:

1. Забезпечити надійне фінансування витрат, пов'язаних з виплатою компенсацій працівникам при втраті працездатності, а також пенсій по інвалідності й у випадку смерті годувальника.

2. Організувати надійну систему медичної, професійної та соціальної реабілітації потерпілих на виробництві.

3. Значно підвищити рівень усієї профілактичної роботи щодо запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Слід спрямувати фінансові кошти, науково-технічний потенціал та організаційні зусилля на відродження і розвиток вугільної промисловості, на зниження аварійності й травматизму. Якою б досконалою не була техніка, реалізація її потенційних можливостей вирішальною мірою залежить від рівня організації виробництва та праці. Наближення всього комплексу умов праці до досягнень світового рівня можна розглядати як одне з довгострокових джерел підвищення економічної ефективності українських підприємств.

Література

1. Амоша А. Особенности и ориентиры развития угледобычи в Украине: Некоторые параллели с российским опытом / А. Амоша, А. Кабанов, Л. Стариченко // Энергетическая политика Украины. – 2005. – № 12.
2. Васина Е. Последняя ли авария на украинской шахте? / Е. Васина // ТЭК. – 2008. – № 7. – С. 18–21.
3. Пашковский П. С. Комплексная оценка аварийной опасности шахт / П. С. Пашковский, В. В. Мамаев, В. З. Брюм // Уголь Украины. – 2008. – № 2. – С. 21–23.
4. Александров С. Н. Охрана труда в угольной промышленности : учеб. пособие. [для студ. горных спец. вузов] / С. Н. Александров, Ю. Ф. Булгаков, В. В. Яйло.
5. Регіони України: історія становлення та проблеми сучасного розвитку // Доповіді і повідомлення Всеукраїнської науково-практичної студентської конференції. – Д., 2006. – С. 95–97.
6. Чрезвычайные ситуации. Угрозы пожаровзрывоопасности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.tvoezdorovje.org.ua/article/a-14.html>.
7. Ценой добытого в 2010 году угля стала 131 шахтерская жизнь. Сайт профсоюза работников угольной промышленности Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kochegarka.com.ua/?p=23875>.
8. Мусатова Т. В. Достойный труд – безопасный. / Т. В. Мусатова // Безопасность и охрана труда. – 2009. – № 2.
9. У Донецьку підбито підсумки роботи за минулий рік і визначено пріоритети на 2011 рік. Сайт територіального управління Государственного комитета Украины по промышленной безопасности, охране труда и горному надзору по Донецкой области [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://donetsktu.dn.ua/index.php?id=90&show_comments=0.
10. Сайт Донецкой областной администрации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.donoda.gov.ua/main/ru/publication/content/7557.htm>
11. Главный приоритет государственный надзор за безопасностью [Электронный ресурс] // Технополис. – 2005. – № 11(107). – Режим доступа : <http://www.donetsktu.dn.ua/index.php?id=3&page=art>.